

Evaluering av jobbsøkerkurs for ungdom i NAV 2016/2017

Førsteamanuensis Gro Jensen

Institutt for barnevern og sosialt arbeid

INNHOOLD

Jobbsøkerkurs i NAV i 2016/2017	2
Del 1	2
Innledning	2
Bakgrunn	3
Metode og utvalg for evaluering	4
Innhold i kurset	5
Innlegg fra inviterte gjester	7
Tidligere kursdeltaker	7
Rustjenesten	8
Kontakt mot arbeidsgivere	8
Innlegg fra arbeidsgivere	8
Speed date – mini-jobbmesse	9
Bedriftsbesøk	9
Del 2	10
Ulike deltakerforutsetninger i kurset	10
Drop in – drop ut av deltakere	11
Ungdommene i jobbsøkerkurset 1 år etter	12
«Noe å stå opp til og en plass å dra til»	13
«Det var ikke noe som hjalp meg»	14
Oppfølging i praksisperioden	14
Vi er «litt av alt»	15
Oppsummering - til lags å alle kan ingen gjera?	16
Etterord	17
Litteraturliste	19
Vedlegg 1: NSD-godkjenning	21

JOBBSØKERKURS I NAV I 2016/2017

DEL 1

INNLEDNING

Denne rapporten er utformet på bakgrunn av et samarbeid i Universitets NAV; der formålet er å skape en felles arena for forsknings- og utviklingsarbeid for UiT – Norges arktiske universitet og NAV, samt å utvikle NAV som praksissted for studenter.

Min forskningsinteresse har over tid omfattet ungdom i kontakt med hjelpetjenester, og etter hvert har jeg utviklet interesse for hvordan NAV kan øke arbeidsinkludering for unge arbeidssøkere gjennom styrking av kontakt mot arbeidsgivere. I den forbindelse har jeg fulgt et jobbsøkerkurs for ungdom ved et NAV-kontor i Finnmark. Det er et lokalt utviklet gruppetiltak som skal fremme kvalifisering og arbeidstrening for unge i alderen 18-29 år. Innledningsvis var tiltaket basert på kjøp av tjenester fra ekstern tiltaksarrangør, men NAV besluttet å utvide sitt sosialfaglige handlingsrom og tilby tiltaket i egenregi. I den forbindelse var det behov for dokumentasjon av prosjektet og evaluering av arbeidet i dette kurset. Rapporten fokuserer på ungdommenes læringsutbytte av jobbsøkerkurset, og til dels hvordan det har gått med de unge et år etter. Jeg kommer også med noen forslag til endringer i kurset.

Ekspertutvalgets sluttrapport om NAV (2015) anbefaler tettere kontakt med arbeidsgivere og større frihet til å tilpasse tjenestene til brukernes behov. Det finnes mange og varierte NAV-studier, med ulike tilnærminger og rettet mot ulike brukergrupper. Flere nyere studier angår unge i NAV med sammensatte behov (Wæhre, 2015), unge bevegelseshemmede og unge uføre (Reegård, 2011; Tøssebro & Wik, 2013; Wik, 2013). Det er også en nasjonal satsning på arbeidssøkere med utfordringer i forhold til psykisk helse og rus (NAV, 2016).

Frøyland (2012) har sett på inkludering av ungdom i skole eller arbeid, og tiltak, metoder, samarbeid og samordning i og rundt NAV-kontoret, med vekt på utviklingsarbeid i 15 ulike prosjektområder; fra Oslo i sør til Målselv og Tromsø i nord. Bragdø (2013) har på sin side undersøkt unges behov for individuell oppfølging med base i videregående skole.

Majoriteten av studier og undersøkelser i NAV er foretatt utenfor en nordnorsk kontekst. Finnmark er det største og nordligste fylket, og har i en årrekke hatt størst antall uføre og stor arbeidsledighet. Det finnes ikke mange NAV-studier fra Finnmark; et av unntakene er en mindre studie av voksne reindriftsutøveres møte med NAV (Thorslund, 2013; 2017). Det foreligger dermed et kunnskapshull om NAV i nord som bør tettes, og mangel på systematisk evaluering av praksisnære og arbeidsrettede NAV-tiltak rettet mot unge arbeidssøkere.

Rapporten er tiltenkt intern evaluering i NAV, men det er viktig å presisere at det aktuelle NAV-kontoret også foretar egen evaluering av jobbsøkerkurset. Det foretas muntlig evaluering underveis i kurset, i tillegg til en kort skriftlig evaluering av jobbsøkerkurset på siste kursdag. Deretter inviteres ungdommene inn i NAV rundt to måneder senere til muntlig evaluering og en mer uformell «statusrapport» om hvordan det har gått med deltakerne etter kursavslutning.

Rapporten er todelt. Første del av rapporten omhandler innhold i kurset, og i del to tar jeg sikte på å gi et bilde av både begrensinger og mulighetsrom i kurset, ut fra både observasjoner i kurset og hva kursdeltakerne har uttrykt i intervjuer.

BAKGRUNN

I 2014 ble det aktuelle jobbsøkerkurset utviklet som et aktivitetsrettet tiltak for unge arbeidssøkere i alderen 18-29 år, i en nordnorsk kommune. Opprinnelig ble prosjektet utformet i samarbeid mellom NAV og kommunens rustjeneste, spesielt rettet mot unge med rusproblemer. Da var det rundt 50 unge voksne med behov for tett oppfølging og individuelle tilpassede tiltak. Målsettingen var raskest mulig å komme inn med rett tiltak for målgruppen. Det lokale NAV har erfart at kursets målgruppe er mer differensiert enn kun unge med rusproblemer, og har ønsket å utvikle et bredere nedslagsfelt for tiltaket. I denne kommunen ble en stor arbeidsplass nedlagt for et par år tilbake, og 150 - 200 unge voksne ble arbeidsledige. I tillegg var det en historisk stor flyktningstrøm hvor det ble bosatt flyktninger i kommunen. Dette skaper utfordringer rundt sysselsetting og velferd i lokalsamfunnet og stiller krav til det lokale NAV-kontor.

METODE OG UTVALG FOR EVALUERING

Gjennom tre ukesopphold i 2016-2017 har jeg fulgt deler av to jobbsøkerkurs for ungdom i NAV gjennom observasjoner og intervjuer. Kurset skal fremme kvalifisering og arbeidstrening for unge i alderen 18-29 år. Min deltakelse har kun omfattet teoridelen i de to kursene, inkludert eksternt bedriftsbesøk og arrangement med arbeidsgivere. I kurset har jeg inngått i delvis deltakende observasjon, gjennom å delta i både bli kjent-øvelser og enkelte diskusjoner og par-oppgaver i lag med ungdommene. Jeg har ikke hatt noen kontakt med deltakerne i praksisperioden av kurset, men noen av ungdommene kommer selv inn på praksis i oppfølgingsintervjuene.

Undersøkelsen er godkjent av Personvernombudet for forskning (NSD). I innhenting av samtykke om deltakelse i undersøkelsen leverte NAV ut informasjonsskriv til ungdommene i forkant av kurset, slik at det kun var de ansatte som kjente identiteten til de forespurte. I skrivet fikk ungdommene informasjon om undersøkelsen og at jeg som forsker søkte godkjenning om å være til stede i teoridelen av kurset. I tillegg informerte jeg om at jeg ønsket å intervju kursdeltakerne om deres utbytte av og erfaringer i kurset, en til to ganger. Informantene fikk også tilbud om å ta med seg en støtteperson til intervju. Videre ble det informert om informantens rett til å trekke seg fra deltakelse uten begrunnelser, rett til å få upublisert data slettet, i tillegg til informantenes krav på konfidensialitet. Et lignende informasjonsskriv ble også utlevert til involverte NAV-ansatte. Her hadde jeg imidlertid mer uformelle samtaler med ansatte tilknyttet kurset, med rik anledning til å stille ulike spørsmål eller oppklare saker jeg var ukjent med.

Jeg har gjennomført 14 kvalitative intervjuer med kursdeltakerne; fire jenter og fem gutter, derav seks oppfølgingsintervjuer inntil et år etter avsluttet kurs. Jeg har valgt å anonymisere kjønn i utsagn og sitater. Innholdet i intervjuene har hatt fokus på de unges opplevelser i kurset og deres læringsutbytte av ulike kursaktiviteter. I oppfølgingsintervjuene har hovedformålet vært å få vite om ungdommene har oppnådd jobbtilknytning eller kvalifisering etter kurset. I disse samtalene har vi også kort vært inne på hva de husker som mest og minst lærerikt i kurset, når de ser seg tilbake.

Intervjuene har hatt en varighet på 30-45 minutter, og oppfølgingsintervjuene har vart fra 15-20 minutter og opptil en halvtime. Opprinnelig utarbeidet jeg en semistrukturert tematisk intervjuguide, men førstegangsintervjuene endte opp som mer ustrukturerte intervjuer basert på kursinnholdet. Jeg hadde først planlagt å ta opp samtalene, men brukte notatteknikk i stedet. Ungdommene foretrakk intervju innenfor kursdagen, eventuelt tett etter kursavslutning, og lokalene ga ikke rom for særlig tilbaketrukket sitteplassering. Jeg vurderte at en opptaker både kunne vekke oppsikt og gjøre deltakerne ubekvemme. I tillegg ønsket jeg et mer uformelt samtaleklima. Flere av deltakerne som skriftlig samtykket i undersøkelsen har ikke svart på forespørsel om oppfølgingsintervju ved kontakt på mail og tekstmelding. Etter to purringer valgte jeg å ikke utøve ytterligere press. I et tilfelle sendte jeg en tekstmelding der ungdommen ikke fikk opp alt innholdet, og som svarte med å spørre om hva henvendelsen gjaldt. Når jeg da oppklarte det, hørte jeg ikke mer fra vedkommende. Jeg tolker det som et avslag på oppfølgingsintervju.

Det er vanskelig å fastslå hva som kan være bakgrunnen for at ungdommene ikke ønsket oppfølgingsintervju. På den ene siden kan det være deltakere som opplevde det som forpliktende å samtykke i undersøkelsen, all den tid de hadde sagt ja til å delta i jobbsøkerkurset. På den andre siden kan det være ungdommer som opplever seg ferdig med NAV, og som har gått videre. Så kan det være ungdom som fortsatt står mer eller mindre utenfor arbeidslivet, og som ikke ønsker å utdype det i samtale med en forsker.

INNHOOLD I KURSET

Kursinnholdet er satt sammen av NAV-ansatte i forkant av kurset. Det har vært ansatt egen prosjektleder for kurset over to år, der vedkommende også har ledet og utviklet kurset i samarbeid med andre ansatte i NAV og rustjenesten i kommunen. Kurset er lokalisert utenfor NAVs kontor og har plass til inntil 10 deltakere, noe som til dels skyldes størrelsen på kurslokalet.

Hvert kurs består av tre uker teori og seks uker arbeidspraksis. Teoridelen har vært avviklet mandager til fredager, med torsdagene som egenarbeid og arbeidssøk. Det ble senere endret til to ukers teoridel, og med kortere kursdager.

Jeg har valgt å ordne kursaktivitetene i to hovedkategorier, men i praksis går noen av disse inn i hverandre og utelukker ikke hverandre:

Arbeidsrettede aktiviteter	Selvbilde, livsstil og helse
<ul style="list-style-type: none"> • Interesstest • Bedriftsbesøk • Innlegg fra arbeidsgivere • Arbeidslivets spilleregler og forventninger • CV og arbeidssøknad • Stillingsanalyse • Intervjutrening • Speed date/mini-jobbmesse • Studier/kurs/skolegang • Praksisplass 	<ul style="list-style-type: none"> • Selfies og Maslow • Google og sosiale medier • Innlegg fra tidligere kursdeltaker • Rustjenesten • Rådgivning – økonomi • Husbanken • «Sjef i eget liv» • Ut på tur

Teoridelen i kurset består av varierte læringsaktiviteter så som korte teori- eller undervisningsøkter om NAVs rolle og funksjon, individuell interessekartlegging, opplæring i stillingssøk på nett, CV og arbeidssøknad, bedriftsbesøk og innlegg fra lokale bedrifter og tjenester, samt ulike gruppeoppgaver og øvelser. Det er også sekvenser som går på selvbilde, livsstil og helse. Det er spesielt kvinnelige kursdeltakere som i intervjuene fremhever sistnevnte som interessant, men generelt sier kursdeltakerne seg stort sett fornøyde med balansen i kursinnholdet. Noen av de mannlige deltakerne uttrykker det som negativt om det blir for mye av å «sitte i ro». I et tilfelle kommenterte en av deltakerne uformelt til meg ved ukeslutt, at det var bra det ikke var bare «tørr undervisning». En annen uttrykte at kurset er «litt som på videregående skole».

Kurset innledes med ulike bli kjent-øvelser, og de fleste ungdommene oppgir et godt utbytte av det. Under et av mine forskningsopphold ved kursoppstart, kom det til nye kursdeltakere gjennom hele første uken. Dette er ut fra mitt syn uheldig, fordi enkelte unge da går glipp av å kobles til gruppen og risikerer å bli stående utenfor. Dette kommer jeg tilbake til. En mulighet jeg ser er derfor å spre bli-kjentøvelser jevnt over hele første uken, sånn at den totale gruppen blir «sveiset i hop». En annen mulighet er også å vektlegge arbeidet med rekruttering av deltakere i god tid før kursoppstart.

INNLEGG FRA INVITERTE GJESTER

TIDLIGERE KURSDELTAKER

En tidligere kursdeltaker inviteres inn til erfaringsdeling tidlig i kurset. For meg som fagperson og observatør oppleves vedkommendes historie som faglig interessant og lærerik. Vedkommende har mange viktige erfaringer å formidle fra eget livsløp, deriblant utfordringer knyttet til psykisk helse, rus og avhengighetsproblematikk.

I intervjuene er det to av kursdeltakerne som fremhever et godt læringsutbytte av innlegget. Den ene ungdommen beskriver seg «lett til sinns» etterpå. Den andre uttrykker det som at «det er håp for alle», og at historien som ble formidlet var motiverende og viste at «det er mulig å komme seg opp og gå videre». En tredje deltaker mener at innlegget ikke opplevdes relevant, fordi det var preget av såpass tunge erfaringer det er vanskelig å identifisere seg med, mens andre mener innlegget var «helt greit». Ytterligere en karakteriserer innlegget som «deprimerende, men det viser at det er andre som har det verre». Vedkommende påpeker også at innlegget fra den tidligere kursdeltakeren burde kommet den andre uken, når kursdeltakerne var blitt «varm i trøya». Det bekrefter for så vidt også kursdeltakere i flere intervjuer i etterkant.

Under innlegget merket jeg meg at kun en av deltakerne ga tilbakemelding på innlegget i plenum, noe som også kan tilskrives utrygghet i gruppa, og der man ennå ikke er blitt kjent med hverandre. Jeg stiller spørsmål ved timingen av den sterke livshistorien som ble formidlet på kursets første dag, men også hvilken virkning det hadde på ungdommene. Tidsperspektivet for personlige endringer hos den tidligere kursdeltakeren strakte seg over en sju års periode, noe som kan fremstå som overveldende på ungdom. Det er mulig det ikke er noen sammenheng, men dagen etter det nevnte innlegget var fem ungdommer fraværende.

Ungdommene i kurset er innstilte på at de skal lære om jobbsøk og kvalifisering, men kan være mindre bevisste på endring av livsstil og personlig utvikling som en del av kursinnholdet. Som observatør har jeg sånn sett vurdert om den tidligere kursdeltakerens erfaringer kunne vært delt i to omganger i kurset. Én innfallsvinkel kunne vært å starte med en mer «forkortet» livshistorie, med vekt på vellykket kvalifisering og fast arbeidstilknytning etter deltakelse i et tidligere

jobbsøkerkurs. Når gruppen av kursdeltakere hadde blitt både mer trygg og sammensveiset, kunne vedkommende i et annet innlegg gått mer i dybden på sine tidligere livsutfordringer.

RUSTJENESTEN

Jeg har vært til stede på rustjenestens innlegg i to omganger. For meg som observatør kommer innlegg fra rustjenesten noe utenfor sammenhengen på spesielt et av tidspunktene jeg var til stede i kurset. Her kom de ansatte i rustjenesten rett etter ungdommenes arbeid med stillingssøk og ulike søkemotorer/nettsteder, slik at også diskusjonen om stillingssøk ble avbrutt. I etterkant av rustjenestens innlegg kom det besøk av arbeidsgiver. I det andre innlegget om rus som jeg deltok på, opplevde jeg en formidling om at nærmest «alt er avhengighet»; sukker, shopping, mat, spill og rusmidler. Ut fra dette vurderer jeg det som mer hensiktsmessig med et kursopplegg der ansatte fra rustjenesten kunne ført en dialog med tidligere kursdeltaker (nevnt i det foregående). På en slik måte ville vedkommendes personlige erfaringer blitt mer konkrete eksempler på utfordringene rustjenesten viser til i sitt innlegg. Poenget er i hvilken sammenheng tema om rus presenteres, og hvilke temaer som kommer før og etter. Kurstema knyttet til selvbilde, livsstil og helse kan med fordel kombineres med innlegg om rus.

KONTAKT MOT ARBEIDSGIVERE

I intervjuene oppgir ungdommene størst læringsutbytte av kontakten med arbeidsgivere og bedriftsledere. Under et av mine opphold i kurset er det flere innlegg fra arbeidsgivere i oppstartsukene av kurset, og det kan tenkes at dette er en kursaktivitet som kunne vært spredt over alle kursukene. En av deltakerne mener kontakten med arbeidsgivere etablerer en trygg arena for å stille ulike spørsmål om arbeidslivet.

INNLEGG FRA ARBEIDSGIVERE

I begge kursrundene jeg har deltatt på har det vært invitert inn lokale arbeidsgivere og bedriftsledere som holder innlegg om arbeidslivet og bedriften de representerer. De gir både en generell presentasjon av arbeidsstedet og ulike arbeidsoppgaver, men også tips og råd om hvordan de rekrutterer medarbeidere og hva de vektlegger hos arbeidssøkere. Videre orienterer de om

interne utdannings- og utviklingsmuligheter. Det er åpent for kursdeltakerne å komme med innspill og oppfølgingsspørsmål. Ungdommene er positive til ulike innlegg fra arbeidsgivere.

SPEED DATE – MINI-JOBBMESSE

Dette er et nytt konsept i kurset, der arbeidsgivere og arbeidssøkere møtes for «speed dating». Det foregår gjennom at arbeidsgivere og kursdeltakere foretar hyppige og samtidige samtalebytter med hverandre, under halvannen times tid. Ungdommene har organisert seg i ulike sittegrupper i lokalet, og arbeidsgiverne rullerer og skifter plasser i lokalet samtidig, inntil alle har fått snakket med hverandre. På forhånd har de unge forberedt seg og utformet arbeidsrelaterte spørsmål de vil stille arbeidsgiverne. Enkelte kursdeltakere er klart spente og nervøse i forkant, noe de også sier noe om i intervjuene. Men flere sier de synes det er «spennende» å møtes på denne måten.

Ungdommene har forberedt enkel bevertning som følger i etterkant. Her er formålet en mer uformell «mingling» mellom arbeidsgivere og arbeidssøkere i rommet. I intervjuene sier ungdommene seg fornøyde med speed date/mini-jobbmessen, men de påpeker at opplegget forringes av avlysninger fra arbeidsgivere i siste liten. Det gir en pekepinn på at samarbeidet mellom NAV og lokale arbeidsgivere bør styrkes, og gjerne at det bygges opp en lokal «bank» av arbeidsgivere med interesse for denne typen erfaringsutveksling. Det kan sees som en vinn-vinn situasjon, der arbeidsgivere også kommer i kontakt med attraktive arbeidssøkere.

BEDRIFTSBESØK

Bedriftsbesøk foregår gjennom ekskursjoner til ulike arbeidsplasser, der kursdeltakerne får omvisning og direkte kontakt med leder. Det evalueres positivt av alle kursdeltakerne. Ungdommene mener bedriftsbesøkene er nyttige for å få arbeidsgivere i tale og få vite hva de ser etter i rekruttering av nye arbeidstakere. Enkelte ungdommer uttrykker at de «får vist seg selv frem» i denne kontakten. Flere begrunner også bedriftsbesøk med at de liker «å komme seg ut». Under et bedriftsbesøk innen varehandel som jeg deltok på, opplevde jeg en bedriftsleder som på en tydelig måte formidlet hva han var ute etter ved ansettelse. Vedkommende vektla lavt fravær som en svært viktig egenskap hos jobbsøkere, på samme tid som han fremhevet at «hull i Cv'en» ikke nødvendigvis er et hinder for ansettelse, ut fra egne helseerfaringer. Innlegget kunne ut fra mitt syn kommet innledningsvis i kurset, også for å motivere til kursoppmøte og mindre fravær.

DEL 2

ULIKE DELTAKERFORUTSETNINGER I KURSET

Deltakerforutsetninger angår sosiale, psykiske og fysiske forutsetninger for endring, læring og utvikling hos mennesker. Et fellestrekk for kursdeltakerne er at de er brukere av NAV-tjenester og at de søker arbeid og kvalifisering. Jobbsøkerkurset retter seg mot unge voksne i alderen 18-29 år. I praksis kan noen av deltakerne også være i starten av 30-årene. Alderskriteriet er sånn sett en felles faktor for deltakerne. På samme tid kan det være store forskjeller mellom en 18-19-åring og en på 29 år, ut fra modenhet og erfaring. Perioden som ungdom preges av store sosiale overganger som utdanning, flytting hjemmefra, etablering i egen bolig, etablering i arbeidsmarkedet, kjærlighetsrelasjoner og etter hvert stifting av egen familie (Hammer & Hyggen, 2013). Overgangene til voksenlivet kan være utfordrende for den enkelte.

I etablering av grupper i sosialt arbeid vil det alltid være et spørsmål om hensiktsmessig gruppesammensetning. Det dreier seg om hvor vidt det skal dannes grupper ut fra likhetstrekk ved deltakerne, eller om det er hensiktsmessig med differensierte grupper der deltakerne beriker hverandre med ulike erfaringer og ressurser (se for eksempel Heap, 2005). Hvilken gruppesammensetning som er riktig å vektlegge i et jobbsøkerkurs for ungdom kan diskuteres, men kursinnholdet og læringsformene krever ut fra mitt syn en vurdering av deltakernes forutsetninger.

Brukergrupper i NAV gjenspeiler befolkningen for øvrig gjennom at flere sliter med psykiske og/eller fysiske helseplager. I intervjuene med ungdommene har jeg ikke lagt opp til at de skal dele private opplysninger om helse, men noen av de unge tilkjenner uoppfordret psykiske helseproblemer som et hinder for både kursdeltakelse og det å være i arbeid. Sånn sett kan det tenkes at psykiske forutsetninger hos enkelte av ungdommene forringer utbyttet av kurset. Jeg skal nå komme inn på kursfravær.

DROP IN – DROP UT AV DELTAKERE

Generelt er det varierende oppmøte i begge kursene, med tidvis høyt fravær i de tre kursukene jeg har vært til stede. Det blir merkbart for en liten gruppe som i utgangspunktet har plass til 10 deltakere. I oppstarten av et av kursene kom det som nevnt nye deltakere utover hele uken, og det var unge jeg ikke møtte igjen neste gang jeg deltok på kurset. I tillegg er det ungdommer som avslutter kurset fordi de i mellomtiden oppnår arbeidstilknytning. Varierende oppmøte og fravær er uheldig for utvikling av både samholdet og tryggheten i gruppen, men også for den enkeltes læringsutbytte av de ulike aktivitetene i kurset. I intervjuene kommenterer noen av de unge kursfravær som uheldig for det å bli kjent med hverandre.

Mine observasjoner viser også til dels stort fravær på flere mer utadvendte aktiviteter der kursdeltakerne selv skal aktiviseres; eksempelvis trening på arbeidsintervju og speed date/mini-jobbmesse. Fraværet på disse kursøktene kan skyldes både manglende interesse fra deltakerne, eller også ungdommenes usikkerhet i forhold til å måtte eksponere seg selv. I starten av et av kursene der kursdeltakerne skulle presentere seg i plenum, var det en av ungdommene som avslod det med begrunnelsen «det er bare ikke meg». Jeg relaterer det til sosiale forutsetninger hos ungdommen, med forbindelser til det å være ekstrovert eller introvert. Sånn sett kan det diskuteres på hvilke måter det kan etableres en trygg gruppe i løpet av et to-tre ukers kurs.

Fravær kan ellers gi konsekvenser for deltakernes ytelser fra NAV, ifølge ansatte jeg har snakket med. Generelt er det aktivitetsplikt for alle. Deltakerne med dagpengerettigheter er forpliktet til å følge kurset som et ledd i aktivisering. En av ungdommene sier «jeg hadde ikke andre valg enn å takke ja til kurset, det er aktivitetsplikt for ikke å miste dagpengene». De som ikke har opparbeidet seg et slikt grunnlag, spesielt de yngste ungdommene, står dermed friere til oppmøte all den tid konsekvensen ikke blir trekk i økonomiske ytelser fra NAV. Rekruttering av unge arbeidssøkere i forkant av kurset og NAVs vurdering av hvem som «passer» til jobbsøkerkurset, har jeg allerede har vært inne på, men går det an å skape mer forpliktende kursoppmøte på andre måter? At NAV har legitimitet for trekk i ytelser ved stort kursfravær er én ting. Jeg registrerte at det ble benyttet fraværsliste, i tillegg til at kursleder oppfordret til beskjed om fravær enten på telefon eller sms. Kurslederen mottok også slike avlysninger i kursene jeg var til stede på. Denne praksisen er noe som kan skape bevissthet rundt fravær hos ungdommene. Det kan også oppfordres sterkere til at

nødvendige ærender (legebesøk, helsetjenester, etc.) i den grad det er praktisk mulig, primært legges til torsdagene som er viet egenarbeid. En annen innfallsvinkel kan være at tilstrekkelig oppmøte knyttes opp mot utdeling av «diplom» /skriftlig attest avslutningsvis i kurset. For ikke å utestenge deltakere med mye fravær i kurset, kan det eventuelt ettersendes deltakerne.

UNGDOMMENE I JOBBØKERKURSET 1 ÅR ETTER

Jeg har foretatt seks oppfølgingsintervjuer mellom 8-12 måneder etter avsluttet jobbsøkerkurs, der formålet har vært å finne ut om ungdommene har oppnådd jobbtilknytning og kvalifisering etter kurset. Følgende oversikt viser hvordan det har gått:

Ungdom 1	Arbeidsledig, engasjert i jobb et halvt år etter kursavslutning. Har hatt ulønnede strøjobber siste halvår.	Vil søke utdanning 2018.
Ungdom 2	Jobbet fulltid etter kurset, går over i ny fast stilling.	Ønsker jobbe.
Ungdom 3	Sporadisk jobbing pga. helse, fortsatte som tilkallingsvikar etter kurset	Vil søke utdanning 2018.
Ungdom 4	Full stilling, og i tillegg tilkallingsvikar på to steder.	Ønsker jobbe.
Ungdom 5	I vikariat.	Vil søke utdanning 2018.
Ungdom 6	Ikke i aktivitet.	Vil søke utdanning 2018.

Av de seks jeg har snakket med i oppfølgingsintervjuer, er det to unge som ikke er i aktivitet inntil et år etter kurset; verken i arbeid eller utdanning. En er helt uten inntekt og må basere seg på hjelp fra nettverket, og en annen mottar ennå stønad fra NAV og inngår til dels i ulønnet arbeid og bytte av tjenester. En av deltakerne har i mellomtiden tatt et nytt jobbsøkerkurs som ifølge eget utsagn ga bedre utbytte fordi det var mer arbeidsrelatert. Her kan også vedkommende ha oppnådd et forsterket læringsutbytte ut fra gjenkjennelse og erfaringer fra det første kurset. De andre fire ungdommene har oppnådd arbeidstilknnytning, der det varierer mellom vikariat, engasjement, tilkallingsjobb og fast stilling. Av de ni ungdommene er det fire stykker som oppgir at de vil søke

enten videregående skole eller høyere utdanning neste år. I intervjuene uttrykker disse ungdommene et behov for formell kvalifisering gjennom mer utdanning for å få jobbene de ønsker.

«NOE Å STÅ OPP TIL OG EN Plass Å DRA TIL»

I intervjuene fremhever ungdommene det sosiale utbyttet av kurset og det «å komme seg ut og se folk». Jeg tolker det som at kurset utover kvalifisering, dekker sosiale behov hos ungdommene og opplevelsen av inkludering og tilhørighet til et sted.

En av de unge ser tilbake på kurset som «noe å stå opp til og en plass å dra til», mens en annen beskriver det som «litt sosialt». Det er også de som sier at kurset har hjulpet dem å skape bedre døgnrutiner, spesielt de som har vært utenfor arbeidslivet en tid. Det understrekes av utsagn som:

«Jeg får ordnet ordentlig dagsrytme».

«Det er en god grunn til å stå opp tidlig».

«Det var vanskelig å stå opp i starten, men det er godt å få dagen foran seg».

«Jeg brukte sove til kl. 12-13 og kunne starte dagen med middag».

I et av oppfølgingsintervjuene bemerker en ungdom at kurset var «en grunn til å stå opp, men det var ikke noe stress». Vedkommende forklarer det med opplevelsen av at egen helse ikke ble et hinder for kursdeltakelse. Det sier noe om viktigheten av et tilpasset kurstilbud som tar hensyn til helseforutsetninger. Alle ungdommene har i begge intervjurunder generelt sagt seg fornøyd med kurstidene og kurslengden, med relativt korte kursdager. Torsdagen har vært et mer ustrukturert opplegg med egenarbeid så som jobbsøk og CV-oppdatering. Her har kursdeltakerne kunnet benytte et lokale med tilgang til pc`er og internett. I et tilfelle var jeg til stede her, men kun et fåtall av deltakerne var innom denne dagen, og de som dukket opp ble ikke lenge. Ungdommene er delte når det gjelder torsdagene i kurset. Det er de som sier de hadde ønsket seg også torsdagene som mer strukturert og obligatorisk, mens andre ut fra blant annet helsemessige årsaker synes det har vært bra å slippe oppmøte. Så er det de av ungdommene som fremhever torsdagene positivt, fordi de har hatt sjansen å dra rundt og «høre etter jobb».

«DET VAR IKKE NOE SOM HJALP MEG»

En av ungdommene jeg snakker med i oppfølgingsintervju er i dag i 100 % stilling og trives godt med livet. Vedkommende behersket CV-skriving og arbeidssøknad før kurset, og sier seg generelt utilfreds med kursinnholdet. Ungdommen ville hatt mer av jobbredde aktiviteter så som bedriftsbesøk og praksisutplassering, for «å gå ut i arbeidslivet og vise hva man kan». Vedkommende nevner en turaktivitet med fysisk trening som et eksempel på kursinnhold som hadde lite med jobbsøk og kvalifisering å gjøre. Ungdommen forteller om tilsnakk fra turansvarlige da vedkommende på grunn av en skade ikke ville utføre treningsøvelser som del av turen.

Etter teoridelen i kurset var ungdommen i tre ukers praksisutplassering i bedrift, men opplevde ikke noen tilfredsstillende oppfølging fra NAV. I tillegg ble det bytte av saksbehandler i NAV, noe ungdommen mener var uheldig. Flere ganger i samtalen gjentar ungdommen å ikke kunne «gå god for kurset» og innholdet, fordi det etter vedkommendes erfaringer var mangel på hjelp fra NAV. Veien inn i arbeidslivet for ungdommen var å dra å snakke med folk selv, deriblant noen bekjente av familien, for å komme i jobb.

OPPFØLGING I PRAKSISPERIODEN

Jeg har ikke hatt kontakt med deltakerne i praksisperioden etter teoridelen i kurset, men enkelte av ungdommene kommer selv inn på det i oppfølgingssamtalene. Noen av de jeg har snakket med lyktes ikke å finne praksisplass. To av de seks mener i ettertid at de fikk liten eller ingen oppfølging av det lokale NAV i praksisdelen av kurset. En annen av deltakerne fremhever derimot støtten fra NAV, og sier at «det hjalp veldig på å bli møtt av NAV med tilrettelegging i forhold til helse». Vedkommende presiserer i samtalen at egne helseforutsetninger ikke er «NAV sitt ansvar».

De yngste ungdommene hevder de har skaffet seg arbeid gjennom hjelp fra familie og nettverk, mer enn via hjelp fra NAV. På samme tid kan det tenkes at nettopp jobbsøkerkurset bidrar til at ungdommene bevisstgjøres, og at det hjelper dem å se muligheter i sitt nære miljø. Noen av oppgavene i kurset omhandler for eksempel å spørre bekjente etter praksisplasser. Det kan også sies at kurset i seg selv har en nettverksbyggende funksjon, siden arbeidsgivere gjennom ulike

aktiviteter kobles mot deltakerne i de ukene kurset varer. I et tilfelle ble det også gjort en henvendelse direkte til kurslederen om ledig stilling, som ble formidlet videre til kursdeltakerne. En av ungdommene søkte på stillingen og fikk den.

En annen ungdom som jeg har snakket med i to omganger måtte avslutte praksisperioden på grunn av spesifikke arbeidsforhold. Ifølge vedkommende skulle det lokale NAV ha den daglige kontakten i praksis, men oppfølgingen opplevdes ikke som annet enn «å sitte å skrive til en vegg». Vedkommende forklarer meg at det innebærer digital kontakt med NAV via en nettside med personlig innlogging. Ungdommen er ikke i aktivitet i dag og har etter eget utsagn «0 i inntekt», og forteller at NAV fortsatt leter etter ny praksisplass. Vedkommende beskriver det som at «psyken og motivasjonen forsvinner», og at det å starte på utdanning neste år er «en siste sjanse».

VI ER «LITT AV ALT»

I samtale med en av de NAV-ansatte karakteriseres jobbsøkerkurset som «litt av alt». Begrunnelsen er at kursinnholdet skal dekke deler av det som tilbys av andre etater og tjenester i kommunen. Jeg forstår det som at det henspiller på at kurset skal imøtekomme sammensatte behov hos ungdommene. Brukere med psykiske helseproblemer og eventuell rusavhengighet har behov for samarbeid mellom NAV og helsetjenestene, ifølge NAV (2016). Godt samarbeid med andre fagmiljøer og god samordning mellom etater er nødvendig for å kunne gi brukerne den hjelpen de trenger. NAV skal derfor arbeide med å bryte barrierer og bygge bro mellom ulike tjenester, slik at tilbudet til den enkelte blir enda bedre (NAV, 2016).

I jobbsøkerkurset omfatter «litt av alt» at det utover et arbeidsrettet innhold er kurstema rundt livsstil, selvbilde, helse, rusproblematikk, boligsosiale forhold og økonomi. Ansatte fra andre tjenester i kommunen inviteres også inn å holde innlegg om eksempelvis husbanken og privatøkonomi. For noen av de eldste ungdommene er ikke dette så relevant, noe enkelte påpeker i intervjuene. Det kan sees ut fra at flere av deltakerne allerede er etablert med egen bopel og husholdning.

Videre har ungdommene delte meninger om NAVs orientering om utdanning og studier som eget innlegg i kurset. De som ikke har planlagt videre utdanning, mener at innlegget oppleves som lite

relevant for dem. Men det er også noen av kursdeltakerne som sier at orientering om utdanning og studier burde kommet mye tidligere i kurset. Det viste seg at flere ungdommer fikk hjelp med å finne nye utdanningsveier og starte et kvalifiseringsløp på bakgrunn av innlegget.

OPPSUMMERING - TIL LAGS ÅT ALLE KAN INGEN GJERA?

Jobbsøkerkurset jeg har fulgt henvender seg til unge voksne mellom 18 og 29 år. Det er en differensiert målgruppe med et aldersspenn på 10 år pluss/minus. Jeg har tidligere påpekt at de unge stiller med ulike sosiale, psykiske og fysiske forutsetninger for deltakelse og læring i kurset. Det medfører ulike grader av både oppmøte og deltakelse i kurset, og er noe som påvirker gruppedynamikken. Videre kan det gi ringvirkninger til læringsutbyttet av kursinnholdet.

Ut fra mitt syn kan ulikheten i gruppen sees som både en styrke og en svakhet ved kurstilbudet. På den ene siden kan en ulikeartet gruppe utfylle hverandre og nyttiggjøre seg av hverandres ulike erfaringer. På den andre siden kan likhetstrekk ved deltakerne i et gruppetilbud bidra til fellesskap, gjenkjennelse og gjensidig støtte, der gruppen blir en ressurs (Heap, 2005). Begge deler forutsetter likevel at det er etablert trygghet i gruppen.

Selv om de unge befinner seg i samme aldersfase, kan de likevel være på ulike steder i livet. Det medfører at innholdet i kurset ikke har samme relevans for alle. Som påpekt tidligere kan det være store modenhetsforskjeller mellom en 18-åring og en 29-åring. Noen av kursdeltakerne har egen bopel, samboere eller kjærester, mens andre er enslige og ennå bor hjemme hos foreldrene.

I både førstegangsintervjuene og oppfølgingsintervjuene har jeg spurt ungdommene om de holder kontakten med hverandre, noe de avkrefter. En av deltakerne nevner eneste en ny facebookvenn fra kurset. Så er det heller ikke noe formål i kurset at kursdeltakerne skal etablere varig kontakt. Likevel gir det en pekepinn på at det er ganske ulike ungdommer som møtes, som i utgangspunktet ikke trenger ha mye til felles utover å være unge arbeidssøkere.

Oppsummert er det et fellestrekk for de ni ungdommene jeg har intervjuet, at arbeidsrettede aktiviteter i kurset blir evaluert som mest nyttig. Kontakten med arbeidsgivere i løpet av kurset beskrives som positivt og «ufarliggjørende» for ungdommen som arbeidssøkere. Det omfatter både ulike bedriftsbesøk, innlegg fra arbeidsgivere og «speed date» /mini-jobbmesse som aktiviteter i

jobbsøkerkurset. Hva angår speed date/mini-jobbmesse sier flere av ungdommene noe om at maktbalansen i forhold til arbeidsgiverne blir jevnere, når det er de unge selv som har planlagt opplegget og utformet spørsmål til arbeidsgiverne. På den måten blir speed date/mini-jobbmesse en myndiggjøring av ungdommene. En av kursdeltakerne mener at arbeidsgiverkontakt i kurset etablerer en trygg arena for å spørre arbeidsgiverne om de er på utkikk etter arbeidserfaring eller formell kompetanse. Videre om arbeidsgivere ser på sykdom og fravær og om de har tilretteleggingsordninger i forhold til helse og sykdom, i tillegg til utviklingsmuligheter i jobben.

Mange av ungdommene viser til nytten av opplæring i søkemotorer/nettsteder, utforming av CV og arbeidssøknad, og noen fremhever trening på arbeidsintervju som lærerikt. Her er det lagt opp til at NAV-ansatte trener på intervju med en og en deltaker om gangen. De som har deltatt i trening på arbeidssøknad og arbeidsintervju sier noe om at det har gitt dem aha-opplevelser i forhold til hvordan de presenterer seg selv og fremstår foran arbeidsgivere, både skriftlig og muntlig. Når jeg spør om det er noe ungdommene har savnet i kurset, oppgir de få konkrete ønsker bortsett fra at arbeidsrettede aktiviteter blir evaluert mest positivt. Jeg tolker det som at de unge hadde villet hatt et større arbeidsrettet innhold om de fikk velge, noe en av ungdommene også peker på i intervju.

Jobbsøkerkurset var opprinnelig utviklet for å inkludere unge med rusproblematikk, men det er få av de intervjuede ungdommene som fremhever rusrelaterte innlegg som nyttig. Dette kan ha å gjøre med at deltakerne ikke identifiserer seg med rusutfordringer når de ikke selv har lignende erfaringer. Rusproblematikk er ellers ikke noe vi samtaler om i intervjuene, og det er heller ikke noe jeg har spurt de unge om ut fra forskningsetiske hensyn.

ETTERORD

I kontakt med det lokale NAV-kontoret i ettertid, får jeg kjennskap til at det er etablert et samarbeid med kommunens frisklivssentral. Frisklivssentralen tilbyr et kurs i endring av livsstil for unge, over en tre måneders periode. Fokus er på fysisk utendørsaktivitet og endring av livsstil; så som kosthold, søvn og vaner. Tiltaket er ikke direkte knyttet mot arbeid, men NAV erfarer at det er et tilbud mange unge voksne har behov for, for eksempel ved sammensatte utfordringer. Det ordinære jobbsøkerkurset avvikles tirsdager og torsdager, og kan kombineres med kurs i livsstilsendring. Flere ungdommer deltar på begge kursene.

Ungdom i NAV er forskjellige, og stiller med ulike forutsetninger for arbeid og kvalifisering, og deltakelse i jobbsøkerkurs for øvrig. Ut fra mitt syn må NAV vurdere hvordan aktivitetene i et jobbsøkerkurs kan tilpasses ungdom med ulike deltakerforutsetninger. Erfaringer i undersøkelsen viser at det ikke minst gjelder gruppen unge med psykiske helseplager. Ut fra observasjoner og intervjuer i NAV, fremstår det som et godt faglig grep å skille mellom tilbud om kurs i livsstils mestring og jobbsøkerkurs. Det myndiggjør også ungdommene gjennom valgfrihet og mulighet til selv å være med på å vurdere hva de trenger av støtte og hjelp.

Ytterligere et viktig grep er at kurset i livsstilsendring går over tre måneder. Det gir tilstrekkelig tid til å bygge opp trygghet for deltakelse i gruppen, som jeg har vært inne på tidligere i teksten. Det kan også virke motiverende for endringsarbeidet til ungdom med sammensatte utfordringer, og generere mindre kursfravær.

Større frihet til å tilpasse tjenestene til brukernes behov er noe ekspertutvalgets sluttrapport om NAV (2015) påpeker. Differensierte tilbud eller «skreddersøm» av tiltak i NAV, slik som tilbud om kurs i livsstils mestring og jobbsøk, gir ikke minst et viktig signal om at mennesker er ulike og har ulike behov – også i møte med etater.

LITTERATURLISTE

Bragdø, A. (2013). *Individuell oppfølging av unge i ferd med å havne utenfor skole og arbeid*. AFIs rapportserie 9/2013 Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.

Ekspertutvalget i NAV (2015). *Et NAV med muligheter. Bedre brukermøter, større handlingsrom og tettere på arbeidsmarkedet*. Sluttrapport fra ekspertgruppen i NAV. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/asd/dokumenter/2015/sluttrapport-ekspertgruppen-nav_9.4.15.pdf

Frøyland, K. (2012): *Inkludering av ungdom i skole eller arbeid: tiltak, metoder, samarbeid og samordning i og rundt NAV-kontoret: første delrapport fra evaluering av utviklingsarbeid i 13 prosjektområder*. Serie: AFIs rapportserie (trykt utg.) Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.

Hammer, T. og C. Hyggen (red.) (2013). *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenlivet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Heap, K. (2005). *Gruppemetode for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal akademisk.

NAV (2016). Nasjonal satsing på arbeid, psykisk helse og rus. Hentet fra <https://www.nav.no/no/Person/Arbeid/Oppfolging+og+tiltak+for+a+komme+i+jobb/Relatert+informasjon/nasjonalsatsing-p%C3%A5-arbeid-psykisk-helse-og-rus>

Reegård, K. Bogen, H og I.L.S. Hansen (2011). *Med NAV på laget?: oppfølging av unge bevegelseshemmede i NAV*. FAFO-rapport 2011:24. Oslo: FAFO. Hentet fra http://www.fafo.no/media/com_netsukii/20215.pdf

Thorslund, B.D. (2013). Barrierer for reindriftsutøvere i møtet med NAV. I: B. Puntervold, Bø, N. Hermansen og O. Stenberg (red.) (2013). *Sosialfaglige utfordringer på nye arenaer – stemmer frå nord*. Stamsund: Orkana Akademisk.

Thorslund, B.D. (2017). Hvilken betydning har likebehandling i utøvelsen av AAP-ordningen for tilbakeførsel til reindriften? *Fontene Forskning* 2/2017 årgang 10. (s. 8- 31). Oslo: Fontene Forskning.

Tøssebro, J. og S.E. Wik (2013). *Unge funksjonshemmede i møte med NAV: Ett år med arbeidsavklaring*. Trondheim: Rapport Mangfold og inkludering, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. NTNU Samfunnsforskning AS.

Wik, S.L. (2011). *Arbeid og funksjonshemming: To studier av personer med nedsatt funksjonsevnes sysselsettingssituasjon i Norge*. Trondheim: Master thesis – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Wæhre, M (2015). *Ung, utenfor- og prioritert?: en kvalitativ studie av faktorer som påvirker og begrenser NAV-veiledere i Sør-Trøndelag i arbeidet med å få unge brukere med sammensatte behov inn i arbeidslivet*. Trondheim: Master thesis – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

VEDLEGG 1: NSD-GODKJENNING

Gro Jensen
Institutt for sosialfag Finnmarksfakultetet UiT Norges arktiske universitet

9509 ALTA

Vår dato: 21.12.2016

Vår ref: 49637 / 3 / IJJ

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 29.08.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

49637	<i>Arbeidsinkludering for unge arbeidssøkere i NAV - grupperettede tiltak og kontaktablering mot arbeidsliv i nord</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>UiT Norges arktiske universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Gro Jensen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 28.02.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Ida Jansen Jondahl

Kontaktperson: Ida Jansen Jondahl tlf: 55 58 30 19

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.